

Ideológiai tartalmak India területi politikájában

A független India történelmében két egymástól jelentősen különböző gazdaságpolitikai időszak váltotta egymást. Az első, melyet a szakirodalom egy erősen központosított, a szovjet mintára épülő, nagy állami beruházásokat foganatosító, részben zárt gazdaságnak ír le (Misra, 1985; Tiwari, 1988; Alagh, 1978) az 1980-as évekig tartott, majd egy néhány éves enyhe átmenetet követően, az 1990-es évek közepére az ország átállt egy nyitottabb, a kisipari termelést, az innovációt, a minőségi termékek gyártását megcélzó, a globális kereskedelembe betörni képes, a láthatatlan kéz működésének nagyobb teret adó gazdasági rendszerre (Datta, 1997; Chandhoke–Priyadarshi, 2009; Sabanna, 2012).

Természetesen a gazdaságpolitikai átalakulást követnie kellett a területi politikák átszabásának (*rescaling*) is (Brenner et al., 2003). Míg az ágazatonkénti, vagy az adott korszakra vonatkozó területpolitikai, de inkább a területfejlesztéssel foglalkozó elemzések számosak (Kennedy, 2011; 2017), a különböző ideológiákba, liberális, konzervatív és szocialista-szociáldemokrata politikai ideológiákba beillesztő vizsgálattal a szakirodalom nem foglalkozik. A tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy India területi politikáit lehet-e valamelyik ideológiához kötni?

A vizsgálat a vonatkozó fogalmi keret felállításával indul. A konceptualizáció során a területi politika, a léptékváltás és a politikai ideológiák kapják meg a kutatáshoz kapcsolódó tartalmi leírást, majd a vizsgálati dimenziók és indikátorok kerülnek meghatározásra. Ezt követi a területi politikák vizsgálata a felállított vizsgálati dimenziók alapján.

A területi politika és az ideológiák

A területi politika kifejezés a térbeli folyamatokba történő tudatos beavatkozások ideológiai töltetét sugallja, míg a területfejlesztés a stratégiáját (Rechnitzer–Smahó, 2011). Ebben a meghatározásban úgy tűnhet, mintha a kettő – a politika és a fejlesztés – egymást követő tevékenységek lennének. Faragó László viszont úgy véli, hogy nem lehet a politika és a végrehajtás határát megállapítani, mert dinamikus kapcsolat van közöttük, amiben nem a szekvencialitás, hanem az egymásra hatás dominál (Faragó, 1994). A Rechnitzer–Smahó szerzőpáros végül több szakértő véleményének, a területfejlesztésről és területrendezéséről szóló 1996. évi XXI. törvénynek és az OECD 2001 Territorial Outlook megfogalmazásának összehasonlító vizsgálatával egy olyan közpolitikának definiálja a területi politikát, „...amely az adott ország térbeli szerkezete alakításának hosszútávon érvényesülő elveit, irányait, cél-és eszközrendszeit határozza meg” (Rechnitzer–Smahó, 2011:32), a területfejlesztés pedig az eszközrendszer – szabályok, intézmények és a menedzsment, mindez mezo- és mikroszinten – részleteit hivatott kidolgozni és működtetni a választási ciklusok között, ezért nem lehet őket külön értelmezni (Uo.:33). A definícióban meghatározásra került a fogalom területi hatásköre, ami az ország egészét jelenti, az időkeret, ami hosszú távot jelent és négy további tartalmi tényező, melyekből az elveket és az irányokat lehet ideologizálni, a másik kettő, a cél-és eszközrendszer, a fejlesztés tartalmi elemeivel teremtheti meg a kapcsolatot. A területi politika

is fejlődik. Pálné, vizsgálva a nyugat-európai térséget, négy fejlődési szakaszt állapít meg tanulmányában (Pálné, 2014):

- I., 1950-1970-es évek, centralizált, újraelosztó.
- II., 1980-1990-es évek, decentralizáló, regionalizáló.
- III., 2000-es évek, versenyképesség, városfejlesztés.
- IV., 2010-es évek, válságkezelő, nyíltan centralizáló.

A ciklus bezárult, s véleménye szerint jellemben ott tartunk, ahonnan a II. világháború után indultunk.

A területi politikával foglalkozó nemzetközi szakirodalom egyik kulcsszava a léptékváltás (*rescaling*). Az 1960-1970-es években ez főként a helyi szint kormányzati struktúrájának átalakítására utalt, amikor is a méretgazdaságossági megfontolásokból és a magasabb szintű, egységesebb közszolgáltatás elérésének érdekében Európa sok országában integrációk nyomán lényegesen nagyobb méretű helyi önkormányzati illetékességi területek alakultak ki (Pálné et al., 2012). Az idő előrehaladtával a fogalom tartalmi spektruma jelentősen bővült. A társadalmi, gazdasági folyamatok térbeli kiterjedésének, kereteinek az átalakulását, átstrukturálódását is ezzel az ernyőfogalommal jelezték (Smith, 1993; Swyngedouw, 1997; Brenner, 1998; Brenner–Theodore, 2002). Az utóbbi időben pedig, már interdiszciplináris jelleget öltve, a fogalom azokat a visszacsatolásokat is leírja, amelyek hatást gyakorolnak a kormányzati struktúrák újralakítására a társadalmi, gazdasági átalakulások következményeként, teret adva ezzel a működési hatékonyság és a globális versenyképesség növelésének (Brenner, 2004; Peck–Tickell, 2002; Jessop et al., 2008; Brenner, 2009). Ezek alapján olybá tűnik, hogy a Pálné által megfogalmazott fejlődési szakaszok közötti változás is léptékváltást fejez ki. A decentralizációhoz a centrális tér léptékeit kell átalakítani, a regionális léptéket szintén alakítani kell, hogy a városok nagyobb súlyt kapjanak a térben, s végül egy újabb léptékváltás kell, hogy a decentralizált, regionalizált, urbanizált térben újból meg tudjon jelenni a centrum felé mutató és ható erővonal.

A politikai ideológiák a területi politika fogalmi meghatározásának elvi és irányadó funkcióiba sorolhatók. De itt érdemes elgondolkodni, hogy a területi politika adja-e az ideológiát vagy az ideológia teremti a területi politikát? Ha csak a modern tudományos történetiség szempontjából keressük a választ, az ideológiák jóval hamarabb testet öltöttek, mint a területi politikák. Viszont a különböző modern politikai ideológiák előtt is léteztek területi politikák, hiszen az egymást váltó birodalmak alapvetően különböző módon és formában szervezték térbeli kormányzásukat, területfejlesztéseiket – itt elég csak Nagy Sándor birodalmára, az Oszmán Birodalomra vagy Napóleon máig is alkalmazott közigazgatási rendszerére gondolni –, és ezen időkben, még Napóleon idejében sem lehet igazán a modern politikai ideológiák általános használatáról és az azok által generált funkcionalitásról beszélni. Mivel a tanulmányban 1947, India függetlenné válásának éve a kiindulópont, ezért az ok-okozati viszonylatban az ideológiák kapják az ok szerepét, utalva ezzel arra, hogy a területi politikák elvi és irányadó alapjainak előbb kellett léteznie a térben, mint az okozott térbeli szerkezetnek és az ezt elérni megalkotott cél-és eszközrendszernek. A kutatás a három 'alapideológia' fogalmi keretét használja:

A liberalizmus eszméje a 17-18. században fogant a meglévő alapvető társadalmi elvek és keretek tagadására. Érdekes és elgondolkodtató ellentmondása, hogy ezzel párhuzamosan önvalóját az egyén kényszerektől való mentességeként határozza meg a szabadság szót használva erre: mindent szabad addig, amíg másnak eme szabadsággal nem okoz korlátot az ő szabadságában. Kilépve ezzel a társadalmi szokásrend normaalkotó keretéből egy újfajta, írásos normarendszert alkotott és alkot a mai napig, melyet törvényeknek nevez és azt kötelező érvényűnek fogadta el mindenkivel. A törvények célja védeni a szabadságot mások elnyomó szabadságvágyától. Az egyén és a közösség viszonyát a funkcionalitás lehetetlen állapotába tette azzal, hogy a szabadság nem a közösségért van, hanem a közösség van a szabadságért.

A konzervatizmus az alászálló tudás megértésével éli a jelent. Az újat nem a múlt megtagadásával, hanem annak tökéletesítésével alkotja.

Az isteni teremtésben látja az eredetet és a célt is. Eszközrendszere figyelemmel van az univerzális törvények adta és az ember számára is követendő keretrendszerre. Az egyént, mint a közösség alkotóját, és egyben felelősségteljes egybetartóját, hierarchikus szubszidiaritásban helyezi el a már kialakult, de folyamatosan változó térben.

A szocializmus azt próbálja elhíttetni az emberiséggel, hogy mindenki szociálisan és társadalmilag is egyenlő. A múltat végkép eltörölni ösztönző gondolatrendszere kilép minden szinten és aspektusban az embert körülvevő létezőből, olyan hamis képzetel hitegetve, hogy a tudomány és a progresszív társadalomszervezés, csupán alulról építkezve, a fennköltébe fektetett meggyőződés és bizalom, azaz a hit nélkül majd kipótolja az étellel kapcsolatos elégtelen tudás hiányzó láncszemeit. Csakúgy, mint a liberalizmus, az eszmeiségéből adódó definíciója ellentmond önmeghatározásának és tanításának, hiszen a múlt nélküli jövőt hit nélkül nem lehet a születésen, és a születést megelőzően már meglévő környezetből táplálkozó tudásszerzésen alapuló térben építeni.

Elhelyezve a három ideológiát a különböző fogalmi kapcsolatok tengelyein, tovább szemléltethető azok gyakorlati alaphalmaza. Például a dedukció-indukció tengelyre téve őket, a konzervativizmus az általánostól halad a specifikus felé, míg a szocializmus és a liberalizmus a specifikusból próbál általánosítani, miközben a testvérpáros egymástól a lehető legtávolabb helyezi magát az individuum-kollektívizmus tengelyen. A 'van-kell' mezőben a konzervativizmus a 'van'-ból, ami az isteni teremtés végtelen halmaza, értékvalasztás alapján határozza a 'kell'-ekről, a liberalizmus-szocializmus csapat pedig a 'kell'-eket megszülvé próbálja elhíttetni azt, hogy mi a 'van', és az természetesen minden egyének egyformán 'jár', de nem 'jut', és ezért harcolni kell. A sort lehetne folytatni, de talán már ezen néhány példa is érezteti azokat a különbségeket, amik segítséget nyújthatnak a területi politikák ideológiai elhelyezésére.

Az ideológiák területi politikában megfogalmazható dimenzióit az 1. táblázat tartalmazza – egyes cellákhoz nem találtam tartalmi elemet a definíciókban, ezért üresen maradtak.

1. táblázat, A területi politika ideológiai karakterei

Dimenzió	Liberalísi	Konzervatívii	Szocialista-Szocdemíii
Meghatározó értékrend	szabad individuumok	emberi közösségek	nagy, központi programok
Állami beavatkozás	korlátozott mértékű	szükséges	kiterjedt, intervenció
Területi és központi kormányzat viszonya	decentralizált	dekoncentrált	a központi dominál
Gazdaságpolitikai eszközök	piaci folyamatok	általános	nem piaci folyamatok
Decentralizáció	központi elem	részlegesen alkalmazott	nem jellemző
Térségi támogatás	piaci érdek alá rendelt	szelektív	hanyagolt térségek
Ágazati megosztottság	komparatív előnyök növelése	mezőgazdaság és vidék előnyben	egyoldalú, ipar előnyben
Intézményi részvétel	horizontális partnerség	korlátozott számú	jelentős
Urbanizáció	támogatja	nem támogatja	semleges
Civil szervezetek	jelentős szerep		
Önkormányzatok	kooperatív, vállalkozóbarát		jelentős szerep, beavatkozó

Forrás: saját szerkesztés (Faragó, 1994) és (Pálné, 2014) alapján

A táblázatban használt dimenzionális tér a modern tudományos elemzés szemüvegén keresztül, a gyakorlati tapasztalatok értelmezésének és azok absztrakcióinak eredménye a már kialakult jelenben, nem pedig az ideológiák, csupán egyfajta önkényes kiterjesztése attribútumokkal.

India

Az elemzés a vizsgálati dimenziók szem előtt tartásával, egy történeti időrendiségen halad két szakaszra osztott időkeretben azzal a céllal, hogy meg lehessen állapítani a területi politikák kapcsolatát az ideológiákkal. Az első szakasz, rövid történetiséggel az alkotmány kialakulása körüli időponttól az 1980-as évekig tart. Itt két vizsgálati súlypont került meghatározásra: az első az alkotmány törvényhozással kapcsolatos rendelkezéseinek területi vonatkozásai, a másik pedig az időszakban alkotott, a területi politika fogalmába sorolható főbb szövetségi törvények vizsgálata. A második vizsgálati szakasz a 1980-as évek végétől az 1992-93-as 74. alkotmány-kiegészítés hatályba lépésének időszaka, ahol maga az alkotmány-kiegészítés a elemzés tárgya, nem pedig a roppant számos közpolitikai törvény és rendelet, mint az Indiai Köztársaság legfontosabb és legszélesebb körű, a területi politikára vonatkozó léptékváltása. Az időszakos értékelése, külön-külön a leírások végén, a dimenziókban megadott indikátorokhoz való illesztéssel valósul meg.

India 1947-ben szabadult ki a brit gyarmati iga alól, s azóta töretlen államisággal a népesebb demokrácia a bolygón. Politikai rendszere speciális, mivel több más ország jól bevált gyakorlatát és a helyi történelmi hagyatékot is magába olvasztja:

- az USA szövetségi államformáját,
- az Egyesült Királyság egyéni mandátumos választási rendszerét,
- a sok helyen alkalmazott kétkamarás törvényhozást,
- az elnöki rendszernek hívott, de a gyakorlatban parlamentáris köztársaságként működő kormányformát,
- egy négy szintű bírósági rendszert,
- és egy kétágú önkormányzati rendszert.

Az 1950. január 26-án hatályba lépő alkotmány, mely igen terjedelmes, a leghosszabb és legalaposabb a világon, preambulumban független, szocialista, szekuláris és demokratikus köztársaságként alapítja meg az országot azzal a céllal, hogy igazságosság, szabadság, egyenlőség és testvériség legyen minden állampolgár életében (The Constitution of India). A dokumentum a politikai és közigazgatási rendszert is teljes részletességgel leírja, mely ennek köszönhetően stabilan állja az elmúlt közel 70 év történelmi viharait. Az ország politikai rendszere három szintre tagolt: központi vagy szövetségi szint, az államok szintje és az önkormányzatok szintje, mely további két ágra osztott, a kistéleplési és a városi önkormányzati rendszerek csoportjaira. A politikai alrendszer első két szintjén jól elkülönül a hatalom három ága, viszont a vertikális hatalomgyakorlás és kormányzati viszonyrendszer jelentős és kettős centralizáltságot mutat egyrészt a központi, másrészt az állami kormányzatok irányába. A helyi önkormányzati szinten, annak ellenére, hogy erős legitimitással bír, hiszen választások alapján formálódik, a gyakorlatban mégis a központi és állami kormányzat dominanciája érvényesül, mert a területfejlesztés és fenntartás, a közszolgáltatások és a közüzemek működtetése a párhuzamosan futó, általában szövetségi, kisebb mértékben állami kormányhivatali rendszer irányítása alatt állnak.

1947-től a léptékváltásig

Az időszak fontosabb meghatározó, az ország egészére vonatkozó hosszú távú intézkedései az iparban: Industrial Policy Resolution 1948; Industrial Policy Resolution 1956; Industrial Policy 1973; Industrial Policy 1977; Industrial Policy Statement 1980. Az 1948-as törvényben határozták meg azt, hogy mik az alapvető céljai India gazdasági fejlődésének:

Szocialista mintára épülő társadalom megvalósítása.

Megakadályozni a gazdasági hatalom magánkézben koncentrálódását.

Magas fokú ipari fejlődést elérni.

Regionális különbségek minimalizálása.

Önellátó gazdaság elérése.

Szegénység felszámolása.

A törvény megfogalmazta, hogy minden ipari tevékenység tervezése és szabályozása a központi kormányzat kezében van. A törvény listákat tartalmaz, hogy melyek azok a tevékenységek, amik csak a központi, csak az állami vagy közös tulajdonban lehetnek, s ami nem került a listákba ott lehet magántulajdon. Az 1956-os törvény, melyet India ipari alkotmányának is neveznek tovább pontosította az 1948-as alapot, megerősítve a központi kormányzat helyzetét, szélesítve és mélyítve a köztulajdon listát, pontosítva az engedélyezési feltételeket. Azzal próbálták a területi különbségeket csökkenteni, hogy a nagyon hátrányos területeken egyszerűbb volt a magántulajdonú vállalkozásra megkapni az engedélyeket. Ez az 1956-os törvény, több módosítással ugyan, a mai napig is hatályban van. Az időszakra az ágazati területfejlesztés volt a jellemző – mit → hova – az ötéves tervek empirikus-analitikus módszerével. Az időszak derekán kiderült, hogy az ipari termelés a már korábban is fejlettebb területeken összpontosult, ezért támogatási eszközökkel, 1967 Freight Equalization Scheme és az 1971 Transport Subsidy Scheme (1), próbálkoztak a re-

gionális kiegyenlítődéssel. A 1970–1980-as években fókuszba kerültek a városok, miután kiderült a központi vezetés számára, hogy erőfeszítéseik ellenére sem sikerült az ipari termelést egységesen szétosztani az országban az addigi intézkedésekkel, hanem azok a már meglévő nagyvárosok köré csoportosultak, követe a brit érdeklődésben létrejött términtát (Sivaramakrishnan, 2011). Az 1976-os Urban Land Ceiling and Regulation Act célja az volt, hogy a városok kezébe adja azokat az állami tulajdonú területeket további ipari fejlesztésekre, amik üresen álltak a nagyvárosokban és vonzáskörzetükben. Az 1979-es Integrated Development of Small and Medium Towns program pedig azért született, hogy megtartsa a 100 ezer fő alatti városok lakosságát a helyi infrastruktúra fejlesztésével (Srinivas, 1991). Természetesen számos egyéb törvény és intézkedés született az időszakban, de karakterükben hasonlóak voltak (Sridhar, 2005). Az eddigiek alapján elkészíthető a beillesztés a vizsgálati dimenziókba, 2. táblázat.

2. táblázat, Ideológiák India területi politikájában 1947-90 között

Dimenzió	Jellemzők	Ideológia
Meghatározó értékrend	Nagy, országos fejlesztési programok	Szocialista-Szocdem
Állami beavatkozás	Mind a központi, mind az állami szinten a kormányzat folyamatosan beavatkozik jogi és fiskális eszközökkel	Szocialista-Szocdem
Területi és központi kormányzat viszonya	A központi kormányzat alkotmányos és végrehajtói szinten is jelentős előnyben van az államokkal szemben	Szocialista-Szocdem
Gazdaságpolitikai eszközök	Ötéves tervek alapján működik a gazdaság, piaci verseny nincs	Szocialista-Szocdem
Decentralizáció	A teljes kormányzati szektor, a központi és az állami is, dekokon keresztül működik	Szocialista-Szocdem
Térségi támogatás	Jelentős közvetlen és közvetett támogatást kapnak az elmaradott térségek	Szocialista-Szocdem
Ágazati megosztottság	Az ipar fejlesztése az elsődleges cél	Szocialista-Szocdem
Intézményi részvétel	Az állami szektor hatalmasra felduzzasztott, egy ipari működési engedélyhez közel 80 intézménytől kellett jóváhagyás	Szocialista-Szocdem
Urbanizáció	Nem kapott megfelelő figyelmet csak az időszak végén, de ezek az intézkedések sem érték el sikereket	Szocialista-Szocdem
Civil szervezetek	Nincs számottevő részvétel	Szocialista-Szocdem
Önkormányzatok	Mivel az önkormányzati rendszert a kihelyezett központi és állami kormányhivatalok jelentették, amelyeken keresztül irányították a területi és helyi szinteket, ilyen szempontból jelentős szerepük volt, de nem önkormányzatokként funkcionáltak	Szocialista-Szocdem

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgálatból kiderült, hogy minden dimenzióban a szocialista-szocdem ideológia dominálta a korszakban a területi politikát.

A léptékváltás

Az 1980-as években a statisztikai adatok alapján az ország vezetésének bizonyítást nyert, hogy fundamentális változtatásokra van szükség a gazdaságpolitikában, hiszen az országban jelenlévő termelési potenciál nem tud kibontakozni, amely miatt a gazdasági növekedés alig haladja meg az inflációt. Az évtized második felétől módosították az engedélyezési előírásokat, csökkentették az állami beavatkozások mértékét a gazdaságba, megszűntek a szigorú importkorlátok, mobilizálódtak a népeségi megtakarítások a kisipari és szolgáltatói szektorban, és megnyílt

a lehetőség a közvetlen külföldi tőke beáramlására (Patnaik, 2012). Az 1987-es Legal Services Authorities Act törvényesítette az ősi községi szintű népi vitarendező szokásokat (Lok Adalat), melyhez az 1990-es évek elején a falusi bíróságok (Nyaya Panchayat) megerősítése is megtörtént. Megszületett az alkotmány 74. kiegészítő módosítása, melyben a törvényalkotók létrehozták India egyedi, kétágú – az egyik ág a kistelepülési a másik pedig a városi önkormányzatok –, és mindkettőben vertikálisan is többlépcsős önkormányzati rendszerét. Az alkotmány módosítása megnyitotta a teret a területi politikák átalakítására is, ami a megváltozott gazdaságpolitikával karöltve elindította Indiát egy új fejlődés irányába. Az alkotmány-módosítás egy léptékváltást eredményezett. A jellemzők beillesztését a dimenziókba a 3. táblázat tartalmazza.

3. táblázat, Az 1990-es évek léptékváltásának ideológiai vizsgálata

Dimenzió	Jellemzők	Ideológia
Meghatározó értékrend	Az intézkedés célja a közösségek helyzetbe hozása	Konzervatív
Állami beavatkozás	A központi kormányzat és az állami kormányzatoknak is jóvá kellett hagyni az intézkedést, majd meghozni a szükséges kiegészítő törvényeket	Konzervatív
Területi és központi kormányzat viszonya	A viszony jellege nem változott, viszont több önállóságot kapott a helyi szint	Konzervatív
Gazdaságpolitikai eszközök	A gazdaság liberalizálásával jelentősen csökkent a központ súlya és dominanciája	Liberális
Decentralizáció	A községi rendszerben a helyi önkormányzatok alanyi jogon ugyan decentralizáltak, de fiskális eszközöket alig kaptak. A másik két szint ebben az ágban csak névlegesen önkormányzat, funkcionálisan dekl. A városi ágban hasonló a helyzet.	Konzervatív
Térségi támogatás	A városok kapnak nagyobb támogatást azzal, hogy több önálló fiskális eszközük van. A hanyatló térségek kiemelt támogatásokat kapnak.	Szocialista-konzervatív
Ágazati megosztottság	A vidéki lakosság megtartása a cél, alanyi jogon járó támogatás a kistelepülési lakosoknak	Konzervatív
Intézményi részvétel	Az intézményi részvétel csökkent az előző időszakhoz képest	Konzervatív
Urbanizáció	A kialakult helyzetet próbálja kezelni, és a lehető legjobbat kihozni belőle	Konzervatív
Civil szervezetek	Nincs számottevő vagy meghatározó politikai vagy kormányzati jelenlét	Konzervatív
Önkormányzatok	Az előző rendszerhez képest csökkent a súlyuk, de önálló tevékenységben még nem vesznek részt a piaci szektorral.	Konzervatív

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgálat azt mutatja, hogy a léptékváltás ideológiája dominánsan konzervatív, a 11 dimenzióból összesen kettőben van eltérő eredmény.

Az ideológiák fogalmi háttérével kialakított elemzési sablonnal megvizsgáltatott India területi politikája két időszakban. A kapott eredmények szerint a függetlenség elnyerésétől a szocialista-szociáldemokrata ideológia volt domináns az 1980-as évek második felében elkezdődő gazdaságpolitikai átalakulásig. Az átalakulás liberalizációként került be a köztudatba, ami a kiindulási ponthoz viszonyítva helyes jelző, viszont a kialakított elemzési sablon azt az eredményt adta, hogy a folyamat nem a liberális, hanem döntően a konzervatív ideológia ismérveit tartalmazza. Ez nem ellentmondás, sőt teljesen alátámasztja az indiai politika érdekes sajátosságát a hagyomány-progresszivitás terében. A politikai aktorok a függetlenséghez vezető úton és utána 15-20 évig, mint magánszemélyek erősen kötődtek az ősi kulturális hagyományokhoz, de az államigazgatási, közigazgatási, nemzetgazdasági és a politikai rendszerben a brit és szovjet mintákat alkalmazták. Majd az 1980-as években elindul egy távolodás a politikai aktor egyéni kötődésében a hagyományoktól, és ezzel párhuzamosan nyitás történik a tőkés gazdaság felé – 1990-es évek –, viszont az államigazgatási-közigazgatási területeken, mint például az önkormányzati és igazságszolgáltatási rendszer, megjelentek alkotmányos szinten az ősi kultúra egyes elemei. A lakosság oldaláról nézve a függetlenség elnyerése döntően Gandhi satyagraha mozgalmának az eredménye, mely minden elemében az ősi hagyományok újraélesztését, megerősítését jelentette a hely-idő-körülmeny funkcionálisan és a végrehajtásban módosító, de alapvetéseiben a kulturális kontinuitáson alapuló tartalommal. Ez egészen a 1990-es évek gazdaságpolitikai váltásáig azonos maradt, majd fokozatosan alakult át a globalizáció társadalmi szerkezet- és kultúramódosító hatásai miatt, ami csakúgy, mint a politikai aktorok síkján polarizálta a lakosságot és felélesztette természetes immunrendszerét egy erősebben hagyományörző, de a hagyományok alapvetésének keretrendszerén belül innovatív/progresszív politikai vezetést kérve. A léptékváltás konzervatív jellegét az is alátámasztja, hogy a központi szint több helyen kiengedett a dominanciájából a szocialista

időszakhoz képest, de ez nem általános liberalizációt jelentett a piaci szereplők és a civil szféra irányába, hanem egy súlypont-áthelyeződést a szövetségiről az állami kormányzatok szintjére. Ebben az új felállásban az állami kormányok játszanak hasonló szerepet, mint korábban a központi, ami megint csak visszarendeződés az évezredek óta fennálló feudális rendszer felé. A léptékváltással módosultnak tűnik a területi politika tere úgy, hogy az egész ország helyett az államok jelenthetik azt a jövőben. A modernizáció iránya tehát egy visszarendeződés a hagyománykultúra felé a szocialista központi centralizációtól.

VARGA LÁSZLÓ

Jegyzetek

Az 1967-es intézkedés egységes szállítási díjakat vezetett be a főbb ipari alapanyagokra, szén, acél, cement függetlenül a felhasználási hely és az előállítás hely távolságától. Az 1971-es pedig minden olyan, az ipari termeléshez köthető alapanyag és késztermék szállítási költségére adott állami támogatást, amelyek földrajzi elhelyezkedésük miatt hegyvidéki, elzárt, nehezen megközelíthető, visszamaradt területek felé-felől irányultak (Sekhar, 1983).

A területi politika ideológiai karakterei

„A liberális területpolitika a liberális alapértékeken nyugszik, így a szabad individuumok és képviselőik önkéntes társulásaiból építkezik. A gazdaság- és területpolitika kulcselemének a decentralizációt tartja. A neoliberais makroökonómiaira támaszkodó politikai erőök mérsékelt területi beavatkozást tartanak szükségesnek. Jelentősebb területi különbségeket is tolerálhatónak vélnek. A területpolitikát prakticista elvek alakítják. A szerkezetátalakítás a piachoz igazodás politikája, mely a komparatív előnyök újraértékelését jelenti az új nemzetközi munkamegosztás, a verseny és jövedelemtermelési feltételek alapján. Az egymással versenyző és hatékonysági szempontokat figyelembe véve kooperáló, vállalkozóbarát önkormányzatokat tartják helyesnek.” (Faragó, 1994:36)

ⁱⁱ „A konzervatív területpolitikában egyaránt megtalálhatjuk a romantikus konzervativizmus, a szociálkonzervativizmus, a neo-konzervativizmus és a kereszténydemokratizmus hatását. Közös bennük, hogy mindegyik elismeri a területi politika és a központi beavatkozás szükségességét, kialakításukban és megvalósításukban a hagyományos emberi közösségekre és korporációkra építenek. A hangsúlyt az általános gazdaságpolitikai eszközökre teszik, amit szelektív térségi támogatásokkal egészítenek ki. A feladatokat korlátozott számú intézményre decentralizálva hajtják végre. A területi tervezés allokatív formája az általánosan használatos.” (Faragó, 1994:35)

ⁱⁱⁱ „A szocialista-szociáldemokrata területi politika elfogadott alapállása az intervencionizmus. Kiterjedt állami támogatásokkal kívánják a piac szereplőit döntéseikben befolyásolni. Neokeynesi gazdaságpolitikai alapokon nagy központi programokat finanszíroznak és hajtának végre. Szerkezetátalakításkor a társadalmi szempontokat, a munkaerő érdekeit előnyben részesítik, ezért a hanyatló ipari térségek támogatása a döntő elem. Preferálják a társadalmi tulajdonformákat, ösztönzik az önkormányzati vállalkozásokat. Lehetővé teszik, hogy az önkormányzatok beavatkozzanak a gazdaságba. A piacot nem a legfőbb szabályozó erőnek, hanem olyan gazdasági térnek tekintik, amely terepe a gazdasági regenerálási programoknak.” (Faragó, 1994:36)

Irodalomjegyzék

Alagh, Y. K. (1978): Regional Planning for Industrial aspects of Indian Economy. *Indian Journal of Regional Science*, Vol. 5., No. 2., 47-166. o.

Brenner, N. (1998): Global cities, glocal states: global city formation and state territorial restructuring in contemporary Europe. *Review of International Political Economy* 5(1), 1-37. o.

Brenner, N. (2004): *New state spaces: urban governance and the rescaling of statehood*. Oxford University Press, Oxford, UK.

Brenner, N. (2009): Open questions on state rescaling. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 2(1), 123-139. o.

Brenner, N. et al. (szerk.) (2003): *State/Space: A Reader*. Blackwell Publishers, Oxford, UK.

Brenner, N.–Theodore, N. (2002): Cities and the geographies of „Actually Existing Neoliberalism”. *Antipode* 34(3), 349-379. o.

Chandhoke, N.–Priyadarshi, P. (2009): *Contemporary India: Economy, Society, Politics*. Dorling Kindersley Publication, New Delhi, India.

Datta, B. (1997): *Indian Planning at the Crossroads*. Oxford University Press, New Delhi, India.

Faragó László (1994): Adalékok a területfejlesztéssel kapcsolatos fogalmak vitájához. *Tér és Társadalom* 3-4., 23-39. o.

Jessop, B. et al. (2008): Theorizing sociospatial relations. *Environment and Planning, Society and Space* 26, 389-401. o.

Kennedy, L. (2011): Indian Federalism: moving towards a more balanced system. In: Jaffrelot, C. (szerk.): *India Since 1950. Society, Politics, Economy and Culture*. Yatra Books, Delhi, India.

Kennedy, L. (2017): State restructuring and emerging patterns of subnational policy-making and governance in China and India. *Environment and Planning C: Politics and Space*, Vol. 35(1), 6-24. o.

Misra, G. P. (1985): *Regional Structure of Development & Growth in India*. Ashish Publishing House, New Delhi, India.

Pálné Kovács Ilona et al. (2012): *Regionalizmus és területi kormányzás*. PTE BTK Politikai Tanulmányok Tanszék, Pécs, online.

Pálné, Kovács Ilona (2014): *Jó kormányzás és decentralizáció*. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.

Patnaik, P. (2012): Industrial Development in India since Independence. *Social Scientist*, Vol. 7, No. 11, 3–19. o.

Peck, J.–Tickell, A. (2002): Neoliberalizing space. *Antipode* 34(3), 380-404. o.

Rechnitzer János – Smahó Melinda (2011): *Területi politika*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Sabanna, T. (2012): *Inter-Regional Disparities in India*. Global Research Publications, New Delhi, India.

Sivaramakrishnan, K.C. (2011): *Revisioning Indian Cities: The Urban Renewal Mission*. Sage, New Delhi, India.

Smith, N. (1993): Homeless/global: scaling places. In: Bird, J. et al. (szerk.): *Mapping the futures*. Routledge, London, UK.

Sridhar, K.S. (2005): *Incentives for Regional Development*. Palgrave Mcmillan, New York, NY., USA.

Srinivas, L. (1991): Land and Politics in India. Working of Urban Land Ceiling Act, 1976. *Economic and Political Weekly*, Vol 26 No. 43, 248-284. o.

Swyngedouw, E. (1997): Neither global nor local: 'glocalization' and the politics of scale. In: Cox, K. (szerk.): *Spaces of globalization: reasserting the power of the local*. Guilford Press, New York, NY., USA.

The Constitution of India, <https://www.india.gov.in/my-government/constitution-india/constitution-india-full-text>, letöltés 2019.02.27.

Tiwari, P.C. (1988): *Regional Development and Planning in India*. Criterion Publications, New Delhi, India.

A szerző: Varga László, mérnök-politológus, jelenleg PhD-hallgató a Pécsi Tudományegyetem BTK IDI Politikatudományi doktori programján. Kutatási területe Szaúd-Arábia és India politikai kultúrája, mely országok életét több éves személyes tartózkodások miatt tapasztalati úton is jól ismeri.

